

NAE IONESCU ȘI ȘCOALA FILOSOFICĂ ROMÂNEASCĂ

CONF. UNIV. DR. GABRIELA POHOAȚĂ,
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”, BUCUREȘTI

gabriela_pohoata@yahoo.com

Abstract: *This paper is meant to highlight the remarkable contribution of Nae Ionescu to the Romanian school of philosophy. He is considered to be an educational model, creator of a philosophy school, as Nechifor Crainic was for the school of theology. He did not create a philosophical system, but he had exquisite disciples, axiological landmarks for Roumanian contemporary and universal philosophy.*

He was the teacher of many well known personalities, among which Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Vulcanescu etc.

No person reaches completeness and perfection without a model, without a spiritual mentor. For us, Nae Ionescu remains a prototype of the philosophy teacher.

Keywords: *spiritual mentor, philosophical education, disciple, metaphysics, history, God.*

Aș fi vrut să-l am profesor. Dintotdeauna am gândit că în tainele filosofiei poți pătrunde numai dacă ai un mentor adevărat, capabil să se ridice, prin profunzimea gândului, prin capacitatea de trăire, har și metodă, la înălțimea discursului filosofic. Nae Ionescu spunea: „Creația filosofică atârnă de inspirația care se coboară de sus asupra noastră”. (*Curs de metafizică*, p. 17).

1. În articolul de mai jos ne propunem să analizăm contribuția lui Nae Ionescu în planul educației filosofice, deoarece considerăm că un profesor este mare atunci când are discipoli pe măsură. Socrate l-a avut pe Platon, Platon l-a avut pe Aristotel, iar acesta, pe Alexandru Macedon ș.a.m.d.

Nae Ionescu (1890-1940) a fost cel mai influent profesor de filosofie din perioada interbelică. A obținut doctoratul la Universitatea din Munchen cu teza *Die Logistik als Versuch einer neuen Begründung der Mathematik*. Din 1920 el a fost profesor de logică, istorie a logicii, metafizică, filosofia religiei (considerat curs de fenomenologia actului religios) la Universitatea din București. De asemenea, a fost redactor șef (1926-1929) și director (1929-1934 și 1938) la ziarul *Cuvântul*, în care a publicat mai mult de o mie de articole pe probleme religioase, politice și economice.

Publicațiile academice ale lui Nae Ionescu au fost puține - câteva studii de logică, câteva prefețe și o serie de articole în revista teologică *Predania* (1937). Cu toate acestea, influența sa între anii 1922-1940 a fost enormă. Prelegerile și scrierile sale au redreptat interesul pentru metafizică și filosofia religiei în România. Deși era, în primul rând, un logician, el a încercat să înțeleagă toate formele activității umane. Potrivit lui Nae Ionescu, filosoful trebuie să se aplece

nu numai asupra expresiei teoretice a vieții istorice - de la religie la logică și știință - ci și asupra creațiilor cu sens: meșteșugurile, artele, biografiile, evenimentele politice și toate celelalte. Abordând istoria logicii, precum și pe cea a metafizicii ori a religiei, el cerceta tipologia spiritului uman. Pentru el, o astfel de tipologie este întotdeauna o creație a istoriei și, în cele din urmă, a vieții. De aici pare să decurgă o istoricizare radicală a creațiilor spiritului. Însă, pentru Nae Ionescu, Dumnezeu* este totuși prezent în istorie prin întrupare. Chiar dacă Nae Ionescu nu a creat un sistem filosofic sau o operă aidoma lui Blaga sau Constantin Rădulescu Motru, a construit enorm prin ceea ce a transmis discipolilor săi. Cursurile sale erau un adevărat spectacol. Farmecul său era fascinant, parcă trăia extazul vorbirii; oralitatea, care i-a fost, se pare, forța seducătoare cea mai importantă, s-a transformat, la peste 50 de ani după moartea lui, în principalul handicap în reconstituirea ideilor sale. Toate cursurile lui Nae Ionescu au ridicat probleme serioase editorilor lor; ca dovadă, *Istoria logicii* (1941) a fost verificată de patru „lectori”, toți bine familiarizați cu stilul magistrului lor: Virgil Bogdan, Constantin Floru, Constantin Noica și Mircea Vulcănescu; vol. I al *Metafizicii* (1942) a beneficiat de munca editorială a lui C. Floru, C. Noica, M. Vulcănescu, Octav Onicescu, Ștefan Teodorescu și Alice Botez; volumul II al *Metafizicii* (1944) a fost, la rândul lui, verificat de C. Floru, C. Noica, M. Vulcănescu, Octav Onicescu și Cella Dona. Doar *Roza Vânturilor*, editată antum, în 1937, de Mircea Eliade, face o fericită excepție, căci beneficiază de două avantaje, și anume de prezența lui Nae Ionescu și de faptul că editorul a lucrat pe texte, publicate de Nae Ionescu însuși, iar nu pe note stenografice.

Cu toate dificultățile întâmpinate în redarea, în limbajul scris, a clarității textului original, de către cei care i-au fost discipoli, noi, cei care am luat contact cu Nae Ionescu numai prin textul scris, putem înțelege că relația lui cu filosofia se desfășoară într-un plan superior, într-un plan metafizic. Iar metafizica, în opinia sa, are ca obiect de studiu transcendența, divinitatea (Nae Ionescu, *Tratat de metafizică*). În filosofie, considerăm că este esențial raportul gânditorului cu absolutul, cu divinitatea. Este ceea ce-i conferă identitatea, esența concepției sale despre lume și viață. De altfel, aceasta înseamnă filosofia: „știința despre Absolut” (Hegel, *Prelegeri de filosofia religiei*, p. 16). În acest sens, Hegel susține, că filosoful pretinde că a ajuns în spațiul adevărului, este aproape de Domnul, citește „poruncile direct, în original”. Poate de aceea și discursul lui Nae Ionescu este inatacabil. A fost un geniu al catedrei, dar în același timp, o personalitate remarcabilă a timpului său. Este un gest întru spiritualitatea românească să-l redăm pe Nae Ionescu, tinerilor de astăzi, așa cum a gândit, cum a fost ca profesor și intelectual profund ancorat în realitatea timpului său, fără distorsiuni, fără patimă și prejudecăți, de cele mai multe ori, rod al ignoranței sau al unor influențe nefaste.

Vom argumenta prima parte a aprecierii noastre: de unde venea fascinația asupra auditoriului exercitată fie de lecțiile de logică, fie de metafizică?!

În parte, din distanța față de „manuale” și din siguranța cu care profesorul postează în fața studenților ca un creator în domeniu: „Asupra lucrurilor ce nu sunt în litigiu, nu insist”; „Cred că acest curs nu-l fac numai pentru dumneavoastră, ci și pentru mine”; „Eu cred că nu mă înșel dacă bănuiesc că am izbutit să fixez, împreună cu dumneavoastră, câteva lucruri fundamentale pentru înțelegerea problematicii acesteia a logicii” etc. Instrument al transmisiei cunoștințelor, logica trebuie comunicată antrenant. Profesorul reușește să o facă inclusiv prin formulări ca: „Eu mai mult nu pot să spun; poate peste trei, patru ani, când se vor așeza lucrurile acestea mai bine în capul meu, să pot să dau o formulare mai fericită”; „Trebuie să încep prin a mărturisi că nu-s satisfăcut cu convorbirea de ieri [...], impresia de nelămurit, de necomplet persistă încă în mine”; „Dumneavoastră nu trebuie să credeți tot ce spun” etc.

Peste toate aceste elemente de recuzită a autoexpresiei, profesorul-orator știe să capteze bunăvoința și să întrețină buna dispoziție a auditorului, prin trucurile interlocuției: „Vă făgăduiesc să [...]”; „Este mai mult decât credeți dumneavoastră”; „dacă vă gândiți bine”; „dacă vreți să urmăriți [...], băgați de seamă”; „asta este foarte important să rețineți” etc. Pentru întregirea registrului stilistic al cursului de logică, redăm câteva mostre ale exprimării șagalice: „Unii zic că este unul mistic și aici, la noi, pe care îl cheamă Nae Ionescu [...] numai că ei sunt proști”; „Trebuie să notați, ca o mică corectare la manualele dumneavoastră”; „Cu această ultimă problemă, eu cred că am rezolvat toate problemele fundamentale ale logicii; ceea ce a rămas nevorbit [...] este umplutură; cadrul logic vi l-am dat; ce o să faceți cu el, asta vă privește”.

Întrucât este vorba despre lecții rostite, notele de subsol figurează doar în trei pagini ale textului stabilit după stenogramele auditorilor, iar ele aparțin primului editor, D. C. Amzăr. Indexul de nume proprii diseminat în lecțiile de logică ale lui Nae Ionescu îi înscrie, în ordinea descrescătoare a referențelor, pe Aristotel, Kant, Descartes, Platon, Anaxagoras, Pascal, Leibniz, Plotin, Spinoza, Newton, Bergson, Copernic, Burkhart, Schopenhauer, Lobacevcki, Riemann, Poincare, Russell, Einstein, Maiorescu, Heraclit, Euclid, Lullus, Ptolemeu, Anselm, Cristofor Columb, J. S. Mill, Galilei, Lavoisier, Hegel, Bequerel, W. Wundt, Erdmann, Brunschvicg, Sigwart, Cuvier, Fichte, Spengler, G. E. Sthal. Așadar, un singur logician român este amintit în cursul de logică al unuia dintre cei mai influenți profesori de logică și, relativ, puțini logicieni de profesie didactică!

Începând din anul 1922, studențimea bucureșteană trăiește sub influența spirituală a profesorului Nae Ionescu. Influență care se exercită și dincolo de zidurile Facultății de Litere, la început prin cursurile la care participau foarte mulți studenți de la Teologie și Științe, apoi prin A.S.C.R., mai târziu prin articolele din ziarul *Cuvântul*, și desigur, prin cursul de logică. Nu ne ocupăm aici de răsunetul pe care l-a avut și de rezistențele pe care le-a întâmpinat gândirea și acțiunea profesorului Nae Ionescu, în viața civilă a României

moderne. Paginile de față sunt închinat numai profesorului, omului care a condus de la catedră, timp de cinsprezece ani, orientarea spirituală a României moderne.

2. În viața universitară, profesorul Nae Ionescu se situează de la început ca urmaș direct al lui Nicolae Iorga, și se recunoaște ca unul din elevii săi cei mai „puri”, crescut în realismul istoric, fenomen românesc dinamizat de maestrul său. Cronologic, Nae Ionescu apare totuși ca un „moștenitor” al lui Vasile Pârvan, deoarece, de la 1926 încolo, el are în fața sa o masă de studenți care crescuseră sub magia lui Pârvan și care nu-și mai găseau acum niciun sprijin viu, niciun maestru spiritual. O generație de studenți nu se apropie întotdeauna de profesorul cel mai erudit sau de pedagogul cel mai eficace. Studenții nu caută la Universitate numai o bună și precisă învățătură. Caută, mai ales, o metodă de viață și de gândire, un maestru spiritual, adică un om destul de sincer, încât să nu șovăie lămurindu-le zădărniciia științelor omenești, și destul de viu încât să nu piară el însuși copleșit de conștiința acestei zădărnicii. Nu este întâmplător că cei trei profesori care au condus generațiile de studenți de la 1900 încolo: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Nae Ionescu, au mărturisit toți trei o conștiință tragică a existenței și au găsit, totuși, un sens eroic acestei existențe, care trebuie acceptată și rodită. Astfel, tinerii s-au adunat în jurul celor trei dascăli, pentru că fiecare dintre ei a mărturisit un aspect al conștiinței tragice. Nicolae Iorga, el, muncitorul, a vorbit despre blestemul muncii, despre durerea nesfârșită a omului silit să lucreze neîncetat, ca să țină lumea vie și rodnică. Vasile Pârvan, el, solitarul, a vorbit despre blestemul singurătății. Nae Ionescu n-a tănuț ascultătorilor niciunul dintre paradoxurile, blestemele și dramele conștiinței umane. Și cu toate acestea, în lecțiile și conferințele acestor trei mari învățători ai neamului nostru, au aflat generații întregi de studenți adevărata lor hrană spirituală și fundamentarea teoretică a unei vieți autentice și creatoare. (Mircea Eliade, *România în eternitate*, p. 179). Este una dintre caracteristicile culturii românești moderne această conștiință tragică a existenței (Eminescu, Hașdeu, Iorga, Pârvan, Nae Ionescu), conștiință care nu se neagă pe sine, totuși, în disperare sau scepticism. Toți acești creatori de valori românești au acceptat condiția umană, au muncit și au intervenit în istoria neamului românesc, aducând în scrisul și în vorba lor o extraordinară capacitate de nădejde. Nimeni n-a văzut mai glorioasă soarta neamului românesc decât acești „tragici”.

Situarea lui Nae Ionescu în viața Universității bucureștene, ca elev al lui Nicolae Iorga și ca moștenitor spiritual al lui Vasile Pârvan, nu este lipsită de o anume semnificație istorică. După momentul profetic și dionisiac al lui Nicolae Iorga și după momentul metafizic și apolinic al lui Vasile Pârvan, funcția socratică pe care o exercită profesorul Nae Ionescu încă din primele sale cursuri capătă o valoare foarte precisă în evoluția culturii românești. Într-adevăr, Nae Ionescu se mărturisește de la început ca un *tip socratic*: împotriva oratoriei, împotriva profetismului, împotriva unei metafizici exterioare. El readuce

metafizica la punctul ei inițial: cunoașterea de sine. De la prima sa lecție de metafizică, problema ființei va rămâne centrul de preocupări teoretice ale profesorului Nae Ionescu. Structură antioratorică, el introduce la Universitate tehnica socratică, a lecțiilor familiale, calde, dramatice. Creează repede un stil, pe care îl imită studenții: vorbire directă, fraze scurte, exemple frivole. Elev al lui Iorga și continuator al lui Pârvan, profesorul Nae Ionescu se deosebește totuși hotărât de acești doi mari învățători. Ironic în loc să fie profetic, familiar în loc să fie solemn, Nae Ionescu nu domină ca un oracol, nici nu emoționează ca o Pythie. Vorba lui cucerește și gândirea lui tulbură.

Cea dintâi etapă, dar și cea mai fascinantă, din influența pe care profesorul Nae Ionescu a exercitat-o asupra studențimii a fost această tehnică a *neliniștirii*. Unii au și văzut în ea o mare „primejdie teoretică”. Serii întregi de studenți au fost învățați sistematic cum să nu creadă în cărți, în teorii generale, în dogme. Dimpotrivă, paradoxul și aventura erau încurajate, deznădejdea și exasperarea erau privite cu simpatie, sinceritatea era promovată pretutindeni. La Universitate, pe stradă, în redacția „Cuvântului”, profesorul Nae Ionescu păstra totdeauna ochiul viu asupra tânărului care se apropia de el, nelămurit, neliniștit, disperat. Nu respingea decât două categorii de tineri: pe cei nesinceri și pe cei înțelepți. A manifestat întotdeauna panică sau prudență față de tinerii care își aveau sistemul lor de filosofie la nouăsprezece ani. O vorbă pe care o spunea adesea era aceasta: „Ca să poți nădăjdui că vei înțelege ceva în viață, trebuie să-ți dai seama șapte ani că nu înțelegi nimic”.

Momentul spiritual pe care l-a formulat, dacă nu chiar l-a creat Nae Ionescu, cerea o ieșire din formule, din cărți și, din lucruri *învoțate*. Starea de spirit pe care o alimentează neconținut articolele profesorului Nae Ionescu aparține unui alt ciclu. Se cere, înainte de toate, o totală sinceritate față de sine și față de ai tăi. Nu știi decât ceea ce *trăiești tu*; nu rodești decât în măsura în care te descoperi pe tine. Orice drum e bun, dacă duce în inima ființei tale, dar mai ales drumurile subterane, marile experiențe organice, riscurile, aventura. Un singur lucru e esențial: să rămâi tu, să fii autentic, să nu-ți trădezi ființa spirituală.

Socratismul profesorului Nae Ionescu se integrează, astfel, momentului spiritual 1922-1930. Tot ce a dezbătut „generația tânără” în această perioadă – „experiența”, „aventura”, „ortodoxia”, „autenticitatea”, „trăirea” – își găsește rădăcinile în ideile profesorului Nae Ionescu. Sufletul românesc nu se putea găsi pe sine fără drame, fără eșuări, fără „experiențe”. Omul nu se putea întâlni cu sine prin cărți, prin metode, prin ideile altuia. Realizarea de sine presupunea trăirea autentică. În această dramatică și necesară luptă pentru autenticitate, fără de care nimic nu se poate crea, profesorul Nae Ionescu a jucat un rol de frunte. În timp ce alți cărturari și scriitori se grăbeau să „sistemizeze”, el își continua conversațiile, lecțiile, fragmentele.

Pe Nae Ionescu nu-l interesa decât un singur lucru: *să fii tu însuși*. Problema sufletului românesc este o problemă ontologică înainte de a fi una istorică. De aceea, în lecțiile pe care le-a făcut studențimii, profesorul Nae Ionescu a stăruit 12

ani asupra problemei *ființei*, ca să poată trece, de abia în ultimul timp, la problema *ființei românești*. Drumul către real a fost ținta tuturor cursurilor profesorului Nae Ionescu. Și pentru că ținta aceasta fusese atacată profetic și „mistic” de către N. Iorga și Pârvan, Nae Ionescu și-a ales o altă metodă, metoda personală, socratică.

Dacă influența lui Nae Ionescu este atât de fertilă, dacă în loc de a face „elevi”, el și-a făcut prieteni și colaboratori de toate vârstele, miracolul este tocmai urmarea acestei tehnici socratice, care nu influențează automat, din afară, prin cuvânt scris, ci prin maieutică. De aceea se și explică de ce foștii „elevi” ai lui Nae Ionescu sunt atât de personali, atât de deosebiți între ei. Toți au câteva note comune: realiști, anti-oratorici, anti-democratici. Dar ce deosebire între un Mircea Vulcănescu, bunăoară, și un Emil Cioran, între un G. Racoveanu și Mihail Sebastian; între Mircea Eliade și Constantin Noica!...

Poate cel mai elocvent portret al profesorului Nae Ionescu îl va fi realizat cel care i-a fost strălucit discipol, ulterior asistent, după participarea la primul curs cu tema: „Faust și problema salvării”. Este vorba despre Mircea Eliade, care, în *Memorii*, relatează despre magistrul său, după prima apropiere cognitivă: „*Nae Ionescu nu vorbea ca un profesor, nu ținea o lecție, nicio conferință. Începuse o convorbire și ni se adresa direct, fiecăruia în parte, parcă ar fi povestit ceva, ar fi prezentat o serie de fapte, propunându-ne o interpretare și așteptând comentariile noastre. Aveai impresia că lecția întreagă e doar o parte dintr-un dialog, că fiecare din noi era invitat să ia parte la discuție, să-și mărturisească părerile la sfârșitul orei. Simțeau că ce spune Nae Ionescu nu se găsea în nicio carte. Era ceva nou, proaspăt gândit și organizat acolo, în fața ta, pe catedră. Era, o gândire personală și, dacă te interesa acest fel de gândire, știai că nu o puteai întâlni altundeva, că trebuie să vii aici s-o primești de la un izvor. Omul de pe catedră ți se adresa direct, îți deschidea probleme și te învăța să le rezolvi, te silea să gândești.*” (Mircea Eliade, *Memorii*, p. 107)

În istoria culturii românești moderne, o singură mare personalitate a avut o influență asemănătoare asupra contemporanilor mai tineri. A fost Mihai Eminescu. Însă, în timp ce Eminescu a creat un curent de simțire și gândire prin opera sa scrisă, Nae Ionescu exercită o influență socratică, de la om la om, de la suflet la suflet. Destinul său socratic îi domină și justifică toate gesturile; venit să învețe pe tineri drumul către ei înșiși, să-i învețe dragostea pentru trăirea interioară, Nae Ionescu nu se putea contrazice „publicând” cărți de filosofie, texte moarte pe care ei să gândească și să le însușească.

3. S-ar putea reduce toate eforturile de viață și de gândire ale profesorului Nae Ionescu la două fundamentale chemări: *sympatheia* și *soteria*: „simpatia”, apropierea, contopirea cu oamenii, și, respectiv, „mântuirea”, distanța de oameni, căutarea lui Dumnezeu, contopirea în Ființa divină. În anii când domina problema ființei, Nae Ionescu dezbătea în fața studenților drama mântuirii, *ontologie – soteria*, ca primat al spiritualului. Era momentul căutării cu orice preț al ființei, a realului, a vieții spirituale autentice. Problema mântuirii, adică autonomia și plinătatea ființei umane, trebuia să urmeze cu necesitate problemei

ontologice. Ca să ajungi la *ființă*, Nae Ionescu te învață să te întorci la marile sincerități organice, să accepți aventura, să nu fugi de deznădejde și neliniște, toate culminând cu problema mântuirii. Aici se vedea mai bine profunda creștinătate a gândirii profesorului Nae Ionescu.

A vorbi despre creștinism și filosofie creștină în Universitate, era, prin 1921, o adevărată revoluție. Să vorbești despre „mântuire”, „sfințenie”, „ortodoxie”, „erezii”, în cursuri de metafizică și logică, însemna să te abați de la o tradiție bine stabilită de idealism și pozitivism. Problemele de metafizică și filosofie religioasă fuseseră de mult excluse din preocupările universitare. Profesorul Nae Ionescu a pus cel dintâi, cu competență și originalitate aceste probleme în centrul lecțiilor sale. Religia mai fusese menționată de la catedra de filosofie, dar ca o etapă de mult trecută a cunoașterii omenești, ca o „falsă sau imperfectă filosofie”.

Este drept, numai profesorul Nae Ionescu își putea permite libertatea de a vorbi despre religie, creștinism, mistică și dogmatică de la catedra de metafizică. Pentru că era, în același timp, un temut logician, și făcea cursuri de filosofia științei, și își susținuse doctoratul cu o problemă de matematică. Solida sa pregătire științifică nu i-o putea contesta nimeni. Nu putea fi bănuit de „misticism”, de diletantism. Astfel, lecțiile sale de filosofia religiilor (v. *Prelegeri de filosofia religiilor*) au fost privite cu neîncredere, dar în același timp cu timiditate.

Apărut în Universitate ca un revoluționar, Nae Ionescu nu și-a trădat misiunea, obligația pe care o avea față de elevii săi de a nu măslui realitatea, de a nu evita dificultățile, de a nu șovăi în fața adevărului. Revoluționar a fost și a rămas profesorul Nae Ionescu, chiar prin tulburătoarea lui sinceritate. Rareori un profesor își mărturisește în fața studenților săi limita înțelegerii și a cunoștințelor sale. Când e atât de ușor să trișezi, când e atât de încântător să improvizezi, Nae Ionescu își mărturisește cu tristețe tot ceea ce *încă nu înțelege*. Zarea acestei cunoașteri nelămurite încă îi obsedează și îi farmecă pe studenți. Gândul care se rotunjește în fața lor, omul care se zbate în luptă cu un adevăr, invită mai mult la gândire decât orice filosofie completă și perfectă. Deși permanent nemulțumit de sine, profesorul Nae Ionescu a izbutit, totuși, să clădească cea dintâi filosofie românească.

Nu un *sistem* de filosofie, ci o *filosofie*; considera sistemul filosofic piatra de mormânt a filosofului. Pentru el, *filosofia sau filosofarea este un act de viață, un act de trăire* (*Curs de metafizică*, p. 14) *sau o metodă de a cunoaște realitatea și o tehnică de a formula această cunoaștere*. Dar nu este vorba despre o metodă universal valabilă, pentru că filosofia este un lucru foarte personal. Fiecare filosof a avut metoda sa. Subiectivismul în filosofie este absolut, sau mai bine zis, în cazul lui Nae Ionescu, este unul trăirist.

Preocupat zece ani mai ales de *soteria*, Nae Ionescu simte din nou încotro se îndreaptă istoria, și în ultimii ani acordă o mare importanță *simpatiei* omului în lume. De fapt, niciodată nu uitase această chemare a sufletului către comuniune, către „pierderea în altul”. În cursurile sale de metafizică, a vorbit adesea despre

dragoste ca instrument de cunoaștere. Or, ce este altceva dragostea decât forma perfectă a simpatiei?

În ultimii ani, Nae Ionescu a fost preocupat de destinul neamului românesc. Când își pune această problemă, el știe că acest neam nu există prin legi și tratate, ci prin sinceritatea lui față de propriul său destin și prin capacitatea sa de rodire. Nu poți opri un neam din drumul firesc al istoriei sale; poți, cel mult, întârzia etapele de creștere, și această întârziere se plătește întotdeauna. Ceea ce se numește „politica” profesorului Nae Ionescu este numai un exercițiu practic al eternei probleme ontologice: a vedea ceea ce este, a prevedea destinul formelor istorice care se nasc, a formula legile realității în termeni accesibili tuturor, a da o mână de ajutor celor care nu văd. Omul nu creează nimic în istorie: această deznădăjduită și eroică lege o repetă necontenit profesorul Nae Ionescu. Omul nu e creator, în afară de limitele ființei sale... Un om nu poate face istorie, căci istoria se face sub semnul lui Dumnezeu sau al destinului, dar se face alături de ceilalți.

Drumul către *ființă* începe printr-o mare căutare de sine, dar sfârșește dincolo de sine, în Dumnezeu (*soteria*) sau în istorie (*sympatheia*) Autenticitatea, fără de care nimic nu e valabil, îți cere să fii tu însuți - dar realizând-o te recunoști *dincolo de tine* (dragostea, mistica, istoria).

Având o asemenea viziune asupra existenței, fin cunoscător al ființei românești în esențialitatea sa, Nae Ionescu nu a fost un profesor obișnuit de filosofie. Era conștient de acest lucru și de aceea, implicarea sa în realitatea timpului pe care l-a trăit a fost din perspectiva unei misiuni paideice. A luptat pentru cultura românească pentru autonomia ei. Lupta sa a fost una spirituală. Iată în acest sens mărturisirea lui Nae Ionescu: „...Semnalul timpului nostru nu ne îndeamnă deci la politică, la fapta stimulată, la fapta provocată de alții. Semnalul timpului ne îndeamnă la cultură, pe unii, și la faptă proprie, pe alții. Faptă proprie, nu papagalicească.” (*Profetism românesc*)

BIBLIOGRAFIE

1. Eliade, M., (1990), *România în eternitate*, vol. 2, Ed. Roza Vânturilor, București, p.64-80.
2. Eliade, M., (1991, 1997), *Memorii (1907-1960)*, Ed. Humanitas, București, p.90-125.
3. Hegel, G. W. Fr., (1995), *Prelegeri de filosofia religiei*, Ed. Humanitas, București, p.16-25.
4. Ionescu, N., (1995), *Curs de metafizică*, Ed. Humanitas, București, p. 14-20.
5. Ionescu, N., (1993), *Prelegeri de filosofia religiei*, Ed. Apostrof, Cluj, p. 23-75.
6. Ionescu, N., (1999), *Tratat de metafizică*, Ed. Roza Vânturilor, Buc.
7. Ionescu, N., (1993), *Neliniștea metafizică*, Ed. Fundației Culturale Române, București, vol. cuprinde *Logistica - încercare a unei noi fundamentari a metafizicii*, traducere din limba germană de Al. Surdu;

8. Ionescu, N., (1996), *Curs de istoria metafizicii*, Ed. Anastasia, București.

9. Ionescu, N., (1993), *Curs de istorie a logicii*, Ed. Humanitas, 1993.

* Pentru Nae Ionescu, *Dumnezeu* are înțelesuri diferite în funcție de problema pe care ne-o punem. Astfel, într-o *ontologie*, Dumnezeu este *absolutul*; despre el nu putem păstra decât înscrisul vetero-testamentar: „Eu sunt cel ce sunt”. Într-o *antropologie*, Dumnezeu reprezintă însuși *sensul vieții*; mântuirea sau împăcarea noastră nu sunt posibile decât prin îndreptarea către El. Într-o *epistemologie*, Dumnezeu este *cel pe poziția căruia dorim să fim*; cunoașterea semnifică faptul că omul începe să devină Dumnezeu.